

KOREFERAT TRZECI DO REFERATU GENERALNEGO

Henryk Sandner

Komitet Ochrony Roślin PAN

SPRAWY ORGANIZACYJNE

1. Do roku 1950 sprawy ochrony roślin prowadzili agronomowie zespołów PGR. Zespoły obejmowały od 3 do 15 PGR.

2. Od roku 1950 w okręgowych zarządach PGR rozpoczęto angażowanie kierowników sekcji ochrony roślin. Okręg PGR obejmował teren jednego województwa. Wielkie województwa, na terenie których było dużo PGR (Wrocław, Poznań), posiadały po dwa OZ PGR.

3. W końcu roku 1950 do prowadzenia prac ochrony roślin w zespołach zaangażowano tzw. młodszych agronomów ochrony roślin (ze średnim wykształceniem rolniczym). Kadra ta była stosunkowo liczna i bardzo zaangażowana w sprawy ochrony roślin. Młodszy agronomowie odciążali głównych agronomów od zadań z zakresu ochrony roślin.

4. Na szczeblu centralnym w 1950 r. w Centralnym Zarządzie PGR była dwuosobowa sekcja. Od 1952 r. powstał Wydział Ochrony Roślin — zespół trzyosobowy, a z chwilą powołania Ministerstwa PGR — czteroosobowy.

5. Po reorganizacji (likwidacja Ministerstwa PGR) zlikwidowano komórkę ochrony roślin w Ministerstwie oraz sekcje ochrony roślin w okręgowych zarządach PGR.

6. Obecnie opiekę nad zdrowotnością roślin w PGR sprawują Stacje Kwarantanny i Ochrony Roślin, co zostało uregulowane zarządzeniem Ministra Rolnictwa i Ministra Przemysłu Chemicznego z dnia 31 XII 1971 r. Dodatkowa opieka wynika z dużego zainteresowania sprawami ochrony roślin WSR oraz Instytutu Ochrony Roślin, Instytutu Sadownictwa i Instytutu Warzywnictwa.

ASORTYMENT ŚRODKÓW CHEMICZNYCH

W 1950 roku obok chlorowanych węglowodorów (Azotox pylisty 10⁰%, Azotox M25, Duolit w różnych formach) stosowano jeszcze preparaty arsenowe (Arsopol, zieleń paryska, arsenian wapnia), nikotynowe, siarkowe

(ciecz kalifornijska i warszawska, czysta siarka). Z zapraw nasiennych stosowano Buraczak, Ziarnik, Abovit, Agronal oraz formalinę. W szklarniach używane było Cyjanofum, a w magazynach zbożowych — Agran.

W dalszych latach wprowadzano preparaty chlordamowe, a w 1955 r. — Wafatox (głównie do zwalczania płaszczyńca burakowego). W 1956 r. asortyment środków ochrony roślin wzbogacił się o Toxaphen, a w rok później wprowadzony został do użytku Metasystox. Wyrównany został wtedy poziom opieki nad zdrowotnością roślin w PGR z przeciętnym poziomem na świecie. Do chwili obecnej wykorzystuje się w PGR najlepsze krajowe i importowane insektycydy, fungicydy i herbicydy.

Brak jest ścisłych danych dotyczących użycia poszczególnych środków ochrony roślin w PGR¹. Sytuację można jedynie scharakteryzować pewnymi liczbami procentowymi. O ile w 1950 r. zabiegi ochrony roślin stanowiły ok. 30% stanu optymalnego, to w 1960 r. liczba ta wzrosła do ok. 60%, a w 1970 r. do 75%.

Niezależnie więc od wzrastających ustawicznie tendencji do ograniczania zabiegów chemicznych ochrony roślin, stwierdzić trzeba, że sytuacja w PGR wskazuje na potrzebę zwiększania zużycia środków chemicznych przez objęcie zabiegami upraw niechronionych, czy też zwiększenie liczby niektórych zabiegów.

APARATURA OCHRONY ROŚLIN

W tej dziedzinie postęp techniczny był i jest najslabszy. W 1950 r. zaczęto rozpowszechniać opryskiwacze plecakowe oraz konno-motorowe „Pionier”. W 1960 r. używane były już opryskiwacze traktorowe MT300, konno-motorowe „Trojak”, konne „Wisła” oraz ręczne wytwornice aero-soli. Wprowadzono też opylacze traktorowe „Tempo” oraz konne „Grom”

Powierzchnia użytków rolnych w PGR w tys. ha, na których

Zabiegi	L a					
	1950	1951	1952	1953	1959	1960
Ogółem	25	52	55	57	12	46
Przeciwstonkowe	25	52	55	57	12	46
Ochrony rzepaku	—	—	—	—	—	—
Przeciw zarazie ziemniaczanej	—	—	—	—	—	—
Przeciw szkodnikom roślin motylkowych	—	—	—	—	—	—
Inne	—	—	—	—	—	—

¹ Wpływa to na trudności zastosowania wskaźnika zużycia środków chemicznych ochrony roślin — por. ref. generalny (red.).

ze względu na stosunkowo duże zużycie pylistych preparatów przeciwstonkowych.

Zasadniczym mankamentem aparatury ochrony roślin jest zła jakość materiału. Cała działalność w zakresie ochrony roślin opiera się niemal wyłącznie na produkcji krajowej. Dziś używa się na terenach PGR opryskiwaczy ciągnikowych zaczepianych i zawieszanych, konno-motorowych, konnych i taczkowych, łącznie 6 typów (nie wymieniam różnych opryskiwaczy przenośnych). Oprócz tego w użyciu są dwa typy opylaczy i dwa typy zaprawiarek. Osobno omówione zostaną opryskiwacze i opylacze samolotowe. Większość opryskiwaczy należy do tzw. grubokroplistych, tylko „ORS-4 Huragan” jest opryskiwaczem pneumatycznym, ale nie ma on większego znaczenia w ochronie upraw polowych. Istnieje zapotrzebowanie na pneumatyczny opryskiwacz polowy. Za istniejący stan nie są oczywiście odpowiedzialne PGR, które wykorzystują dostępny sprzęt w maksymalnym stopniu.

WYKORZYSTYWANIE SAMOLOTÓW

PGR są głównym terenem dla zabiegów przy użyciu samolotów. I w tym zakresie brak jest dokładnych danych liczbowych. Z zebranych materiałów można było zestawić tabelę charakteryzującą postęp na tym odcinku w ciągu minionych 20 lat (dane w tys. ha) (tab. 21). Z tabeli wynika, że zakres usług samolotowych ustawicznie wzrasta, szczególnie w dziesięcioleciu 1960—1970. Drobne wahania (np. rok 1969) wynikają ze zmian zagrożenia plantacji. Od dłuższego czasu na stałym poziomie utrzymują się usługi związane ze zwalczaniem stonki (od 1960 r. wahania w granicach 46—47 tys. ha). O wzroście ogólnym usług decyduje duże zapotrzebowanie na zwalczanie ślodyzka rzepakowego i zarazy ziemniaczanej.

Tabela 21

stosowane były usługi w zakresie opylania roślin z samolotów

t a										
1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1 971
67	85	88	101	165	187	261	232	189	222	156
64	77	69	56	52	68	70	69	60	52	43
—	—	—	2	58	60	90	73	50	66	55
—	2	10	22	32	50	93	81	55	86	44
3	6	9	19	21	6	6	6	20	12	6
—	—	—	2	2	3	2	3	4	6	8

Postęp w zakresie usług samolotowych w PGR uznać należy za prawidłowy.